

Baqataa Dhuunffatti Deemu (gargaaramu) Ouubsuma Baqatootaaf Kanaadaan

OROMO

PSR PSR PSR PSR PSR PSR

Qajelfama

Kanaadatti quubsuma argachuuf iyyanaan kee dhageetti dura qondaalota Kanaadaatiin laallameera. Amma booda maaltu dhalata jecuun ni mala, barruun asii gadii kuni haala itti aanu caalatti sii ibsa.

Quubsumaaf waan beekuu qabdu

Baqattummaan kee fudhatama argachuuf (gaafi fi i deebii kee dabalate) adeemsa quubsumaa keessatti barbaachisaadha, garuu isa dhumaatii miti.

Yoo dhuunffatti quubsumaaf filatamte (*resettlement as a privately sponsored refugee (PSR)*), Kanaadaa dhufuuf baati jaha yokaan achii ol fudhachuu danda'a.

Itti aanee akka asii gadii kana.

Adeemsa iyyannoo

- Iyyannoon kee otuu hin fudhatamin dura, sii fi worri kee mana fayyaa irraa ragaa argachuu. Akkasuma nagayaf jecha asiin dura yakkama irraa qulqulluu ta'uun biyya Kanaadaaf rakkoo nageenyaatiif wabii ta'a. Qondaalonna Kanaadaa erga kanneen laalanii booda Kanaadaa dhufta.
- Erga fudhatama argattee booda, raga fayyaatu itti aana, kunis baatii hedduu fudhata.
- Itti gaafatamtoonni Viisaa Kanaadaa iyyannaa laaluudhaan fayyaa qaamaa, rakkoo-nagayaa fi yakkama irraa qulqulluu ta'u kee erga hubatanii booda murtee kennu.
- Fayyaa qaamaa, qorannaa nagayaa fi yakkama yoo darbuu dhabde quubsuma Kanaadaa hin argattu.
- Yoo quubsumaaf fudhatamte mootummaan adeemsaaf karaa sii bana, mootummaan Kanaadaa Waldaa Adunyaaleessa Baqataa [International Organization for Migration (IOM)] dhaaba biraa hubachiisuudhaan akka adeemsaaf tolu karaa sii bana.
- Waldaan Adunyaaleessa Baqataa (IOM) akkasuma woldaaleen biraa adeemsa gara Kanaadaa si gargaaru.
- Biyya tokko-tokkotti adeemsa dura Baruumisa Kanaadaa Biyyaa Alatiif [Canadian Orientation Abroad (COA)] kan jedhutti si afeeru. Baruumsi kunis gargaarsa Lammummaa fi Baqatoota Kanaadaatiin ta'a, hujii irra ooluun isaallee Waldaalee Adunyaaleessa Baqatootaan toohatama. Barnoonni walgahii kanas baasii maallaqaatiin ala kan ta'e. Walgahii kana irratti waa'ee Kanaadaa fi erga geette booda quubsumaaf barnootaa akkasuma tajaajila quubsumaatu sii kennama.

Gara Kanaadaa deemuu

- Waldaan Adunyaaleessa Baqataa (IOM) yookaan dhaabbileen biraa guyyaa adeemsa kee sii himu. Adeemsa tikeeta xiyaaraas sii qopheessu, bakka dirree xiyaaraa si geessu, bakka sanitis si seensisu akkasuma tin'isa biraa akkuma barbaachisetti sii kennu.

- Eyyema adeemsaa (Passport) yookaan raga adeemsaa alaa yoo hin qabaatin, mootummaan Kanaadaa raga adeemsaa (travel document) akka biyya Kanaadaa deemtu siif kenna.
- Baasiin adeemsa xiyaaraa fi qormaata fayyaa mootummaa Kanaadaatiin akka liqiitti (loan) sii kennama.
- Kuni liqiidha, kana jechuun guututti mootummaaf deebi'yu (kafalamuu) qaba jechuudha. Akkuma Kanaadaa geetten guyyaa 30 keessatti horii tikeetaa fi qormaata fayyaaf baye kana bakkatti deebisuu (kaffaluu) jalqabuu qabda. Kaffaltiin isaallee gar-gar fageeffamee kaffalamuu ni danda'ama, innis waggaa tokko irraa haga wogaa jahaatti horiin guututti kaffalamee dhumachuu qaba, kanas kan murteessu liqiin hagam akka ta'e erga beekkameedha.
- Biyya Kanaadaatti ufii fi worra kee gargaaruuf hojjaa barbaadachuu fi hojjachuu hiree qabda.
- Qormaata hunda erga dabartee fi ragaalee xumuramee qophaaye Waldaan Adunyalessa Baqataa (IOM) fi ykn. Waldaaleen dhhaabbilee biraa gara dirree xiyaaraa si fidu, si seensisuu fi garagaarsa hoggannooni dirree xiyaaraatti siiti dhiyeessu cufa sii tolchu.

Akka dhuunfatti baqattumman sponsored taate Kanaadaa dhufuu

Akka dhuunfaatti baqattummaan *sponsored* ta'u jechuun, gitaan ykn namoonni Kanaadaa jiraatan gurmaayanii fedhii isaniitiin akka jireenna kee Kanaadaan wal- baratu taasisu.

Qaamni *sponsor* si godhe kuni wogaa tokkoof gargaarsa sii kennuuf waada seenanii jiru. Inni kunis haga ati maallaqaan uf dandeetutti ta'a. Gargaarsi kee qaamota kana irraa burqa malee mootummaa Kanaadaa iraa miti.

- Yeroo dirree xiyaara buute, qaamni *sponsor* sii ta'an ykn. namoonni dhuunffatti si yaaman, dirree xiyaaraatti erga si simatanii booda quubbsuma siif godhu.
- Isaanis bakka bultii kan akka apartaamaa, mana, ykn. hoteela siif qopheessu. Kunis haala isaan sii mijjeesaniin ta'a. Kuni kan yeroo gabaabduu ta'uu ni mala yookaan kan yeroo dheeraaf teettu ta'u danda'a.
- Nyaataa fi uffatni sii kennama.
- Jiruu Kanaadaa laalchisee gaafii qabdu sii deebisu.

Qaamoleen (namoonni) *sponsor* si godhan ykn. duunffatti si fidan gargaarsa garaa-garaa siif godhu, fakkeenyaaf :

- Baasii nyaataa, kiraa manaa fi meeshaalee manaa, akkasuma baasii guyyaa iraa guyaatti bahu. Kan beekuu qabu, baasii akka electikaa fi bishaanii kan baasu qaama si fide malee mootumaa miti.
- Uffata dhiyeessuu, meeshaalee manaa fi mi'a biraatis. Meeshaleen kuniin gariin isaa haarya ta'uu ni mala gariin isaa ammoo kan akka kennaatti qaamni *sponsor* si godhe kennee ta'a.
- Nama afaan hiiku, yoo barbaachise sii qopheessu.
- Haakimaa fi ogeessa ilkaanii filachuu.
- Gargaarsa fayyaa argachuuf iyyannoo gara kutaa galffachuu fi laakkoofsa sooshaal inshuraansiis gaafachuu.
- Ijoollee mana baruumsaatti galmeessuu fi namni gur-guddaan ammoo akka leenjii afaanii fudhatu gochuu.
- Namoota fedhiin wal fakkaatu wajjiin wal baruu.
- Akkaataa baankii itti fayyadaman fi tajaajila inni keenu beekuu akkasuma haala geejibaa hubachuu.
- Hojjaa barbaadachuuf gargaarsa si kennu.

Gargaarsi kuni baatii 12 booda hin kennamu, kanaafuu baasii akka nyaataa, kiraa manaa, bishaanii, elektrikaa, uffataa fi gibiraa baasii dirqama keeti jechuudha.

Namoonni si fidan (sponsor) sii ta'an yeroo jalqabaatiif akka jiruu kee woyyeefatuuf si gargaaru, waan sirraa eeggamu dhugeeffachuu qabda. Isa kaneen akka sii mijjatu godhuuf ciminnaan hojjachuu qabda. Jireenni kee kan uf duraa tattaafii ati gootuun murtaawa.

Quubsuma warraa kee wajjiin

Yeroo fudhtamaaf hujjileen hojjatamaa turan, qondaalonni Kanaadaa akka abbaa waraa ykn haadha waraa akkasuma ijoollee isin jala jiraatan akka korboo tokko irratti guutaman isin wajjiin Kanaada dhufan hubachiisuu hin oolan. Yoo akii wanni jijjiirame jiraate(kan akka fuudhaa fi wal -hiikkaa), yookaan yoo ijoollee argattan ta'e bakka bu'oota i (hogganoota) Kanaadaatti fi namoota si waaman (sponsor) sii ta'aniif gabaasuun, akka maatiin keessanis galmee iyyannooti eda'aman taasisa.

Akka warraatti quubsumaa yoo barbaadde warraa kee cufa akka galmaayan godhuun barbaachisaadha isa kanas qondaalota Kanaadaa fi hubachiisuu qabda. Warraa kee cufa (ijoollee kee, obboleewwan, obboleetti, abaa fi haadha, abaa fi haadha warraa) kan isin wajjiin jiraatuu fi bakka biroo jiraatus dabalatee galmaayuu qaban.

Warra kee kan quubsumaa Kanaadaa ammaaf hin feenes yoo ta'anis galmee kee keessatti guuttamuu qaban.

Galmee kee irratti kaneen hin guuttamin yoo jiraate uf duraaf Kanaadaa dhufuu hin danda'an.

Yoo fira Kanaadaa qabaatte, qaama si fide (*sponsor*) si godhee fi qondaalota Kanadaa beeksisi. Ta'us, baqatootni dhuunffatti dhufan hawaasaa fi qaama isaan fide keessa yoo jiratan gargaarsa ni argatu.

Haala baqattumaa kee

Yeroo Kanaadaa seentu (geettu), akka asi jiraattu fi jiraattaa biyyaa dhaabbataa taatetti ragaan (dokumentiin) sii kennama. Kana jechuun. Kanaadaa taa'uun kee seerawaa ta'e jechuudha. Hujii hojjachuu yookaan mana barnnootaa deemuu ni dandeetta.

Lamummaa Kanaadaa ta'uuf dura haala murtaa'aa ta'etu jira, innis hagam Kanaadaa jiraattee fi turuu keeti. Yeroo gaafilee (sirnnoota) barbaadamu kanneen cufa guutte, lamummaa Kanaadaa ta'uuf iyyannaa galffachuu ni dandeetta (dandeessa).

Kanaadaa bakka jiraattu

Biyyi Kanaadaa bal'innaan adunyaa irratti lammaffaa taatee magaalota gurguddoo fi gandoota baayee qabdi akkasuma bakka namni hin jiraanes guddinaan argaman. Magaalonna baayeen kibba Kanaadaatti argaman. Bakkeen hedduun waliraa fagoodha, dhaquunis yeroo baayee fudhata, yoo xiyyaraan ta'es ni fagaata. Fakkeenyaaf, magaalaa Toronto irraa Vancouver fageenyi isaa 4,300 km. ta'a yeroon xiyyaraan fudhatuusa'aa afurii ol ni ta'a.

Bakki si quubsifnu magaalaa ykn. ganda qaama si waamee (*sponsor*) si godhee ta'a.

Kanaadaa keessa bakka barbaadde deemuu mirga qabda, garuu hanga waggaa tokkoo bakka tokko taa'uun gaariidha. Kunis akka bu'aa qaama si waame (*sponsor*) si godhe irraa argatuu fi tajaajila siif kaayametti akka dhimma baatu si gargaara.

Yoo fedhii keetiin Kanaadaa keessa woggaa dura bakka biraa deemte, qaamni si fide (*sponsor*) si godhe gargaarsa siif godhu dhaabuun ni mala.

Dhuunffatti namoonni sponsor si godhan si gargaaruuf qophiidha, akka hawaasa keessa jiraatuu fi hojjattee uf dandeettu ni barbaadu. Haa ta'u Kanaadaa keessa bakka barbaadde demuu ni dandeetta, garuu qaamni dhuunffatti si fide woggaa tokkoof hawaasa isaanii keessatti si gargaaruuf dirqama qaban. Yoo deemuuf murteeffate, gargaarsa sii kennuuf waada galan san sirraa dhaabuun ni danda'u.

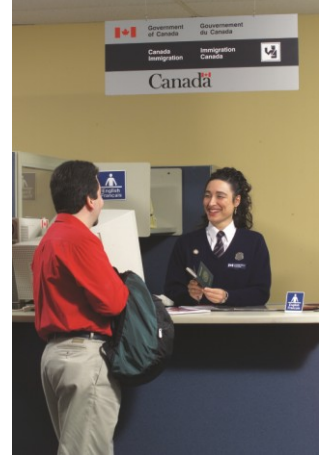
Gargaarsa Kanaadaa

Bakka jiraatutti hawaasaa fi waldaya kan dhiiraa, dubartoota fi ijoollee keessatti hirmaatuun ni danda'ama. Ispoortii kan akka kubbaa miilaa fi bishaan daakkaa irraa qooda fudhachuun akkasuma yeroo dabarfannaa adda-addaa warra wajjiin dabarffachuun ni danda'ama.

Tokko isaaallee kaffalalitti hin qabu, gariin isaa kaffaltii qabaatu.

Yeroo bakka jiraatutti walgahiin jiraate ta'e, irraa hirmaachuu yaalii godhi. Kunis akka namootaa fi hawaasaan walbaratu si gargaara akkasuma tajaajila naannoo sanitti kennamu barachuuf si gargaara.

Namoota hawaasa kee ta'an yoo argatte caalatti akka jiruu kanaadaatti maxaqxu sii gargaara, garuu gargaarsa biraatis argachuuf carraa godhuu hin dhiisin.

Ummata kanaadaa

Kanaadatti dhiiraa fi dubartiin qixa. Lamaanu miga walqixa qabu, kabajjaallee wal-qixa qaban.

Dhiiraa fi dubartiin sadrkaa kam irraa haa ta'u, aadaa, sanyii fi amantaan walitti dhiyaachuun qixa laalaman.

Kanadatti yaada kee bilisa taatee himachuu ni dandeetta, garuu akkasuma yaada mamoota biraatis kabajjuu qabda.

Gargaarsaa firootani fi warra irraa argachaa turte asitti argachuu dhabuun kophaa akka taatu si gochuu ni mala. Haa ta'uu garuu si duwwaa miti. Yoo yaaddoon sitti dhalate, nama qunnamuu yaalii godhi. Nama hawaasa kee keessa jiru dubbisuu yaalii godhi. Kanaadatti akka maxaqxu ykn. Wal-bartu namoonni si gargaaru ni jiru.

Warra kee fidachuu (Sponsor) gochuu

Erga Kanaadaa dhuftee booda, warra kee Kanaadaa akka dhufan gochuu ni dandeetta.

Garuu, yaaliin kuni yeroo baayyee fixuu ni mala, yeroo dheeraaf warra kee arguun hin dandeettu ta'a. Warra kan jedhaman abbaa fi haadha, akaakayyuu fi akkawoo, abbaa worraa fi haadha warraa fi ijoollee ta'uu danda'u. Warri kee kan akka Kanaadaa dhufan barbaaddu galmee iyyannoo kee irratti guuttamuu isaanii mirkaneeffachuu qabda. Obboleewwan, obboleettiwwan, adaadaa, eesuma, ijoollee eessumaniif fi adaadotaa, ijoollee ka'imman booda waamuu hin danda'aman.

Warri kee Kanaadaa keessa eessa akka jirtu sirritti beekuu qabu. Teessoo kee, magaalaa jiraattu fi kutaa jiraattu cufa beekuu qabu.

Hujii (dalagaa) barbaadachuu

Gragarsa horii wogaa tokkoof sii godhamus, hojjaa barbaadattee ufii fi warraa kee akka gargaartu hawwii keenya. Afaan Ingliizii yookaan Fraansaayii dubbachuun hojjaa argachuuf siif laaffata.

Kan hubatuu qabdu, digrii universitii, diploma koleejjii, yookaan ragaa barnoota daldalaa qabaachuun Kanaadaatti fudhatama argagachuu dhabuun ni mala. Digrii/ barnoonni ragaa yookan xalayaan muudamaa kan qabdu fudhatama isaa kan murteessu bulchiinsa kutaa ta'a.

Warra kee kan biyya jiraataniif gargaarsa maallaqaa gochuu ni barbaadda ta'a. Isa kana gochuu ni dedeetta, garuu baqatootni hedduun uf gargaaruuf ni ulfaata ta'a, akasumattuu warra isaanii kan biyya jiraniif gargaarsa maallaqaa ni godhu. Wannii hubachuu qabdu, biyyaa fi jireenna Kanaadaatiin uf barsiisuun (wal-fudhachiisuun) yeroo fudhata.

Baasii

Yeroo Kanaadaa geette, tindhisa maallaqaa baatii 12f kan sii godhu qaamota si fide (sponsor) sii ta'an.

Akkuma tindhisni dhaabbateen, uf gargaaruun dirqama kee ta'a, baasiilee akka nyaataa, kiraa manaa, gatii ibsoo, gatii bishaanii, uffataa fi ashuraa (gibira) baasii mataa keetii ta'a.

Maallaqa argattu sirna qabsiisuun ykn. baajeta baasuun barnnoota gaarii ta'a.

Mana baruumsaa

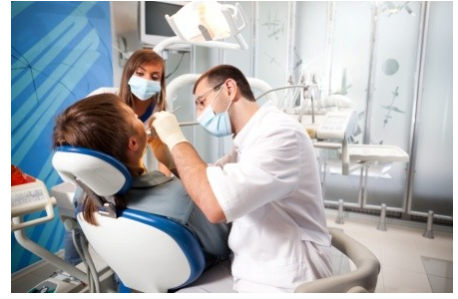
Barnnoota mana baruumsaa ijoollee, sadrakaa 1ffaa (elementarii) fi barnnoonni sadarkaa 2ffaa kaffaltii hin qabu. Ijoolleen cufti kan waggaa 6 irraa haga waggaa 16 mana barnootaa deemuu qabu. Kuni seera biyyaati. Baratootni hedduun isaanii barnnoota sadarkaa 2ffaa irraa diplomaan eebbifamu (gara umrii 18). Erga barnnoota sadarkaa 2ffaa xumuranii booda, gariin isaanii universitii yookaan koleejjii deemu, yoo kan kaffaltii sibaarbarchisa. Kanafuu

koleejjii fi universitii seenuuf baasii mallaqaa fedha.

Fayyaa ilkaanii

Yoo tajaajila haakima ilkaanii barbaadda, baasii isaatiif kan itti gaaffatama fudhatu qaama si fide (*sponsor*) sii ta'e.

Nyaataa fi bishaan

Bishaan Kanaada dhugaatiif kan amansiisu. Manni cufti bishaan oo'aa fi qabanaawaa qaba.

Bishaan guyyaa fi halkan ni argatta. Wannii ati gootu bishaan yoo barbaadde bantee itti fayadamuu qofoodha.

Kanaadaa heddu kan ta'an aadaa ummta garaa-garaatu keessa jiraata. Nyaata graa-garaa argachuu ni dandeetta, kan akka ruuzaa, daabboo, kuduraa fi fuduraa, qimam (mi'eesitu), misira fi foon lukkuu mana sorootaa si biratti ni argamu. Kanaadaan mana kuusa (store) hedduu qabdi, waan adda –addaa fakkeenyaaf foon re'ee, kan bakka hedduutti hin argamne. Nyaanni halaal (foon booyyee hin ta'in) ni argama.

Amantii

Biyya Kanaadatti amantii hedduu jira. Amantaa kee bilisa taatee hordofta. Seerri Kanaadaa namoota amantaa biraa hordofan akka kabajituuf gaafata. Amantaa kee akka jijjiirattu ennus si dirqisiisuu hin danda'u. Amantaan bilisa ta'uun Kanaadaaf mirga duraati.

Qilleensa

Hedduun biyya Kanaadaa qilleensa afur qaba: Arfaasaa, bona, birraa fi ganna. Kanaadaan biyya bal'oo waan ta'eef qilleensi biyya irraa –biyyatti jijjiirama. arfaasaan, (Bitoteesa, Ebla fi Caamsa) baatiin kunniin naannoolee Kanaadaa hedduutti yeroo roobaati, qilleensi yeroo kanaa qabbanaawaadha. Yeroo bonaa (Waxabajii, Adoolessa, fi Hagaya) yeroo kana hedduun biyyaa ni oo'a. Guyyaa oo'i isaa 20°C ol ta'a, yeroo garii ammaoo 30 °C ol ni ta'a. Yeroo Birraa, (Fulbaana, Onkololeessa, fi Sadaasa) qilleensi ni qabbanaawa, roobnis ni baayyata. Yeroo gannaa, (Muddee, Amajjii fi Gurraandhala) qilleensi bakka hedduutti qilleensi isaa 0°C gadi fi -30°C, guyyaa fi halkan guddisee qorra. Waan guddisee qorruuf sirritti uffachuu qabddu.

Gorsa xumuraa

Jirreenna haarya Kanaadatti jalqabuun namoota gariif gammachuu yoo ta'u kan biraatii ammoo jiruu jabduu ta'a. Isa kanaan wal simachuuf yeroo fudhata. Namonni haaraya dhufan kanuma akka keetiitii biyya wajjiin uf jijjiirani ummata Kanaadaatti dabalamanii maxaqoo ta'aniiru.

Afaan Ingliiziffaa fi Fransaayii dubbachuun tajaajila argachuuf si gargaara, hojaa barbaadachuu, waliigala jiruu fi jireenna Kanaadaatti uf fudhachiisuuf si gargaara. Yoo akii hiree argattee afaan lamaan keessaa tokko baratte, itti dabaltee baldhisuun baayyee si gargaara.

Erga as gettee booda, hiree qabdutti fayyadamtee afaan, dubbachuu, dubbisuu fi katabuuf beekoomsa kee akka baldhiftuu si gargaara.

Namoota si naannoo jiranis gaafii gaafadhu. Yoo yaaddoo qabaatte, qaama si fidetti (*sponsor*) si godhetti dubbadhu.

Kan yaadachuu qabdu, gargaarsa namaatii fi tajaajili akka jiru hubadhu.

Kan irra deebi'amee laallame Ebla, 2014

